

Акцентуації характеру

- *Акцентуація характеру* - перебільшений розвиток окремих властивостей характеру на шкоду іншим, у результаті чого погіршується взаємодія з оточуючими людьми. Вираженість акцентуації може бути різноманітною - від легкої, помітної лише найближчому оточенню, до крайніх варіантів, коли треба замислюватися, чи немає хвороби - психопатії.
- *Психопатія* - хвороблива потворність характеру (при зберіганні інтелекту людини), у результаті різко порушуються взаємовідносини з оточуючими, психопати можуть бути навіть соціально небезпечні для інших людей. Але на відміну від психопатії акцентуації характеру виявляються не постійно, з роками можуть суттєво згладитися, наблизитися до норми.

Типи акцентуацій за Леонгардом

- Гіпертимний тип
- Циклоїдний тип
- Лабільний тип
- Астено-невротичний тип
- Сенситивний тип
- Тимово-педантичний тип
- Інтровертований тип
- Збудливий тип
- Демонстративний тип
- Нестійкий тип

Гіпертимний тип

Гіпертимні натури завжди дивляться на життя оптимістично, їм властива практично постійна висока активність і жага діяльності. Головна риса таких підлітків – майже завжди дуже гарний, піднесений настрій, вічний оптимізм. Якщо акцентуація незначна, на перший план виступають позитивні риси: хороший настрій; висока контактність, комунікабельність; упевненість у собі; активне прагнення до діяльності, вражень, розваг; прагнення до лідерства, організаторські здібності. Однак якщо акцентуація виражена занадто яскраво, позитивний прогноз знімається. Проявляються такі дезадаптивні якості, як легковажність, відсутність етичних норм і почуття обов'язку; дратівливість у колі друзів і близьких, схильність до азартних захоплень, утеч, раннього статевого життя, алкоголю.

Циклоїдний тип

Цей тип найчастіше проявляється у старшому підлітковому або юнацькому віці. Його особливістю є періодичне (з фазою від кількох днів до кількох місяців) коливання настрою й життєвого тону. У період підйому циклоїду властиві риси гіпертимного типу, за винятком легковажності й необов'язковості. Вони комунікабельні, мають захоплення, з інтересом працюють у групі. У період спаду різко знижується контактність, підліток небагатослівний, песимістичний, його починає обтяжувати галасливе товариство, хоча в конфлікти вступає рідко. Підліток полишає свої захоплення, стає сумним, уникає товариства, втрачає апетит, уночі може страждати від безсоння, а вдень — від сонливості.

Лабільний тип

Провідною рисою цього типу є крайня мінливість настрою, що легко та швидко змінюється залежно від обставин. Швидкість у зміні настрою супроводжується глибиною: від оптимізму до чорної зневіри, від радості до суму зі слізьми на очах. Значна глибина переживань проявляється в міміці, пізлотонічній активності; в самопочутті, працездатності, комунікативності. Однак переважають періоди хорошого настрою, під час яких лабільний підліток товариський, легко пристосовується до нового, чутливий до прохання про допомогу, вміє переживати проблеми своїх близьких і друзів як свої. Лабільні підлітки мають розвинуту інтуїцію, легко вловлюють ставлення інших до себе й відповідають адекватно.

Астено-невротичний тип

Підвищена стомлюваність, особливо при розумовій роботі, що проявляється у всьому зовнішньому вигляді підлітка. На тлі стомлення можуть відбуватися короточасні афективні спалахи (роздратування, гнів, сльози). Типовою рисою є схильність до іпохондрії: підлітки дуже уважно прислухаються до своїх тілесних відчуттів, охоче лікуються, вкладаються в постіль, піддаються оглядам і обстеженням. Психофізіологічному стану астено-невротиків властива особлива циклічність протягом доби, тижня, чверті. Найбільша стеничність (підйом) — на 2—3-му уроці, на початку навчального тижня, на початку чверті. Це час для успіху. Підлітки цього типу дуже амбівалентні: з одного боку, це ставлення до себе як до слабкого, з іншого боку — «Я все можу».

Сенситивний тип

Цей тип формується досить пізно (до 15—19 років), але його провідні риси можуть яскраво проявлятися й у більш ранньому віці.

Сенситивні підлітки надзвичайно вразливі. Пізніше приєднується почуття власної неповноцінності. Вони зазвичай дуже старанні, ввічливі й дисципліновані, але бояться перевірок, іспитів, публічних відповідей (на публіці, як правило, відповідають гірше, ніж знають). Зазвичай таким підліткам властива природна внутрішня й зовнішня культура, почуття прекрасного. Вони альтруїсти, жалісливі, вміють радіти чужим удачам, почуття обов'язку доповнюється ретельністю. Контактність нижче середньої, у спілкуванні доброзичливі, ввічливі, тактовні. Рідко конфліктують, образи зберігають у собі, в іграх та інших видах діяльності віддають перевагу пасивній ролі.

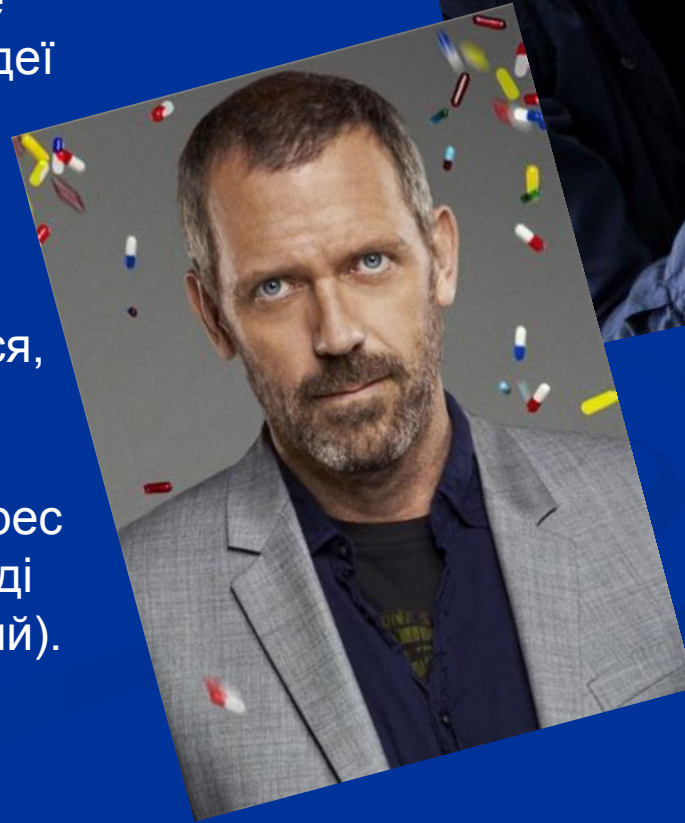
Тривожно-педантичний тип

Основною рисою цього типу акцентуації є тривожність, постійний страх за себе та своїх близьких футуристичного характеру. Часто проявляється симбіотична прихильність до матері або іншого родича (неусвідомлений пошук захисту). Усі інші риси цього типу мають компенсаторну природу (запобігання неминучим нещастям). Такі підлітки дуже акуратні, сумлінні, навіть педантичні, раціональні, ґрунтовні. Але водночас нерішучі, сумніваються в ситуації, коли потрібно прийняти рішення (аж до нездатності це зробити). Тому вони негнучкі в поведінці, замкнуті, емоційно стримані. Нерішучість у справах часто компенсується безапеляційністю в судженнях. Нерідко страждають від різних нав'язливих ідей.

Інтровертований тип

Найяскравіші риси підлітків цього типу — замкнутість, відмежування від інших, емоційна холодність, які, хоча й не забарвлені негативізмом, роблять підлітків малозрозумілими для інших. Нерідко відсутнє видиме прагнення встановити близькі стосунки, дружні взаємини складаються важко. Дуже часто такі підлітки зосереджені на ідеї вдосконалювання в якійсь сфері, у всьому хочуть розібратися самі. Незалежні від думки інших, діють самотійно, але без ризику й необачності. У роботі, за яку взялися, — сумлінні, ретельні, надають перевагу індивідуальним видам діяльності. Знижений видимий інтерес до протилежної статі (хоча насправді статевий потяг часто досить сильний). Бідність міміки й жестикуляції.

Збудливий тип

В основі всього комплексу рис збудливого типу полягає незбалансованість збудження й гальмування нервових процесів. Типовий стан для збудливих — дисфорія, стан пригнічення з похмурою агресивністю стосовно всього оточуючого. У цьому стані збудливий підліток підозріливий, загальмований, інтелектуально ригідний. Але, перебуваючи у стані дисфорії, підліток завжди схильний до афективної запальності, невмотивованої жорстокості стосовно слабшого.

Збудливі підлітки педантичні, корисливі, азартні. Прагнуть до влади над людьми й гедоністичних задовольень. Іноді, потрапивши під вплив потягу, гніву, азарту, втрачають контроль над власною поведінкою.

Демонстративний тип

Яскраво виражений егоцентризм, постійне бажання бути в центрі уваги, бажання справити «враження». Якщо ця домінуюча установка демонстрантів підкріплюється загальними або спеціальними здібностями, можлива досить продуктивна творча діяльність. Якщо такі здібності відсутні, розвиток демонстранта часто відбувається за типово істероїдним типом — привертати до себе увагу, залучаючи мотиви співчуття, подиву, навіть ворожості зі сторони оточення. При цьому за демонстративною поведінкою ми, як правило, виявимо прагматичне бажання отримати різні вигоди, маніпулювання людьми. Для демонстрантів характерні комунікабельність, розвинута інтуїція, висока пристосовуваність до людей.

Нестійкий тип

Провідна особливість цього типу — патологічно слабка воля, що особливо яскраво проявляється в навчанні, трудовій діяльності, виконанні обов'язків, вимог рідних, старших, педагогів. Нестійкі підлітки не впевнені в собі, нерішучі, безініціативні, можуть легко піддаватися випадковим впливам, залежні від лідера. Нестійкі підлітки не виявляють напористості й у пошуку розваг. Пливуть за течією, приєднуючись до активніших стенічних підлітків, схильні до вживання алкоголю, наркотиків. Самооцінка неадекватна (не здатні до самоаналізу, тверезої оцінки власних дій). Відсутня складна мотивація вчинків, до майбутнього байдужі, піддаються навіюванню, ситуативно криміногенні.

